

BORBENA UPOTREBA RAKETNOG ORUŽJA

Poznato je da se termo-nuklearne borbene materije mogu baciti na cilj pomoću aviona, nevođenih i vođenih raketa raznih vrsta, artiljerijskih granata i mina, torpeda, kao i pomoću drugih sredstava mornarice i inženjerije. S obzirom na to da rakete svih vrsta predstavljaju osnovno sredstvo za njihovu upotrebu, to se raketno oružje i termo-nuklearne borbene materije smatraju jednom celinom, pa im se često daje i zajednički naziv: raketno-nuklearno oružje. Ovo oružje može da se koristi za rešavanje taktičkih, operativnih i strategijskih zadataka.

Osnovni zadatak raketno-nuklearnog oružja jeste uništavanje neprijateljevih sredstava za masovno uništavanje, kao što su: atomska artiljerija, vođene i nevođene rakete u rejonima prikupljanja i na vatrenim položajima, avijacija na aerodromima, skladišta termo-nuklearne municije (bojevih glava) i ostalo. Njegovi ostali zadaci su: uništavanje žive sile, oklopnih snaga, komandnih mesta sa centrima veze, skladišta i baza za snabdevanje, kao i drugih objekata raspoređenih u neprijateljevoj pozadini.

Uništavanjem pomenutih ciljeva, neprijatelju se onemogućava upotreba sredstava za masovno uništavanje, čime se u velikoj meri umanjuje njegova sposobnost za vođenje aktivnih dejstava. Do toga dolazi i zato što mu se narušava sistem komandovanja i uništavaju izvori snabdevanja.

Uvođenjem u naoružanje raketno-nuklearnog oružja nastupile su korenite izmene u gledištima o vođenju rata, kao i o ulozi pojedinih rodova i vidova oružane sile, čije su se mogućnosti, u stvari, sada izmjenile. Prema opštem mišljenju, koje se naročito zapaža kod zapadnih vojnih teoretičara, savremena borbena dejstva karakterišu se brzim prelazom iz napada u odbranu i obratno, kao i znatno skraćenim vremenom za pripremu.

Ogromna rušilačka snaga savremenog oružja posebno je nametnula potrebu za revizijom normi o gustini žive sile i borbenih sredstava prilikom izvođenja borbenih dejstava, kako napadnih tako i odbrambenih.

Rakete imaju ogroman, praktično neograničen domet, što omogućava i jednoj i drugoj strani da izvode jednovremene ili postupne nuklearne udare po celoj dubini neprijateljevog rasporeda, bez promene vatrenih položaja. Slični rezultati mogu se dobiti prilikom tučenja neprijateljevih snaga raspoređenih bliže kao i onih u najvećoj dubini.

Da bi se u ovakvim uslovima uspešno izvodila odbrambena dejstva, neophodno je da se ljudstvo i borbena tehnika zaštite od neprijateljevih

Članak je rađen na osnovu istoimene brošure koja je izašla u Moskvi 1964. godine. Naslov originala: Доцент, кандидат военных наук, полковник Сотников А. А.; полковник Сергеев Ю. Д.: Боевое применение ракетного оружия, Военное издательство, Москва 1964. U prve dve glave ove brošure autori su obradili opšte karakteristike raketno-nuklearne borbene tehnike, a u trećoj i četvrtoj borbenu upotrebu ovog naoružanja. U članku su obuhvaćene samo ove druge dve glave.

nuklearnih udara, da se posednuti položaji, objekti i zone zadrže u svojim rukama i da se neprijatelju zada odlučujući udar. Rešenje treba tražiti u organizovanju duboke odbrane, rastresitom rasporedu jedinica i borbenih sredstava, održavanju visoke borbene gotovosti u rejonima prikupljanja i sposobnosti za brz prelazak u protivnapad. Rastresit raspored nametnuo je znatno povećanje dubine i širine odbrambenih zona jedinica. Značaj inžinjerijskog uređenja zemljišta i maskiranja je porastao. Za slamanje udarne moći napadača prvenstveno se predviđa šire angažovanje raketno-nuklearnih borbenih sredstava.

Raketno-nuklearno oružje znatno je uticalo na izmenu principa izvođenja napadnih dejstava. Danas se smatra da se primenom raketno-nuklearnih oružja može napredovati znatno brže, da napad ne treba izvoditi na celom frontu jedinice, već samo na pojedinim pravcima. Zadaci jedinica u napadu bitno su se izmenili. Porast tempa napredovanja uslovljen je neutralisanjem braniočevih snaga i sredstava na celoj dubini i za kratko vreme, tako da on nema mogućnosti za manevar radi ojačanja oslabljenih mesta. Neprijateljeve snage i borbena sredstva uništavali bi se u najvećem procentu u toku vatrene pripreme napada, tako da bi pešadija i tenkovi stupili u dejstvo u momentu kad je neprijatelj nesposoban da pruži ozbiljniji otpor. Pomoću vođenih raketa sa nuklearnom bojevom glavom može se brzo reagovati u toku izvođenja borbenih dejstava i otvarati snažna i precizna vatra po novootkrivenim ciljevima koji ometaju brzo napredovanje. Prema gledištima zapadnih vojnih teoretičara, zona napada savremeno opremljene moto-mehanizovane ili oklopne divizije treba da je široka 15—20 km, a armije 100—150 km, pa i više.

U prošlom ratu napad je otpočinjao, načelno, sa jurišnog položaja koji je bio udaljen do 500 m od neprijateljevog prednjeg kraja. U savremenim uslovima u napad se prelazi direktno iz rejona prikupljanja koji mogu biti udaljeni od neprijateljevog prednjeg kraja i nekoliko desetina kilometara. Podilaženje jedinica neprijateljevom prednjem kraju vrši se u toku izvođenja vatrene pripreme. Na ovaj način postiže se iznenađenje a, s druge strane, smanjuje se mogućnost da branilac izvrši vatrene udar po napadačevim trupama pre nego što počne napad.

Ako postoje realne mogućnosti da se branioocu zadaju odlučujući raketno-nuklearni udari po celoj dubini njegovog rasporeda, tj. da se unište njegove glavne snage, nema nikakve potrebe da se u napadu angažuju jače tenkovske i pešadijske snage.

Širokom upotrebom raketno-nuklearnog oružja korenito se menja odnos fronta i pozadine. U prošlom ratu zona borbenih dejstava bila je relativno plitka. U savremenim uslovima borbena dejstva mogu da se izvode na celoj teritoriji zaraćenih strana. Pri tome će obe zaraćene strane težiti da nuklearne i termo-nuklearne udare strategijskim raketama i avijacijom prvenstveno nanose po centrima od životne važnosti, radi uništavanja protivnikovog ljudskog i industrijskog potencijala.

OPŠTI PRINCIPI UPOTREBE RAKETNO-NUKLEARNOG ORUŽJA

Osnovni princip kod upotrebe raketno-nuklearnog oružja jeste izvršenje sasređenih (masovnih) udara po najvažnijim grupacijama protivničke strane, kako u napadu tako i u odbrani. Ovakva upotreba raketno-nuklear-

nog oružja u svim uslovima dejstva omogućava nanošenje teških gubitaka neprijatelju za vrlo kratko vreme i stvara uslove da se on potpuno uništi, da se zauzmu njegove teritorije u napadu, odnosno da se čvrsto drži posjednuti položaj i rejon u odbrani. Ovakav način upotrebe ovog oružja omogućuje brzu izmenu težišta dejstva.

Drugi važan princip jeste obezbeđenje izvršenja iznenadnih udara. U situaciji kada neprijatelj ne očekuje raketno-nuklearne udare, kada nije preduzeo mere za zaštitu od nuklearnog oružja, ovakvi udari imaju ogroman moralni efekat na njega, nanose mu materijalne gubitke i onemogućavaju mu da i sam upotrebi svoje raketno-nuklearno oružje.

Treći princip pri upotrebi raketno-nuklearnog oružja jeste obezbeđenje kontinuelnog dejstva po važnijim neprijateljevim objektima i to odmah čim budu otkriveni. Neprekidna dejstva onemogućavaju neprijatelja da organizuje odbranu na ranije pripremljenim položajima, da angažuje rezerve i vrši protivnapade (protivudare), čime se u krajnjoj liniji lomi njegova volja za otporom.

I pored ovoga, zapadni vojni teoretičari smatraju da se raketno-nuklearnim oružjem ne mogu rešiti svi zadaci pripreme i podrške borbenih dejstava, već da se ono mora koristiti u sadejstvu sa artiljerijom i avijacijom.

Avijaciju i artiljeriju treba prvenstveno angažovati protiv onih ciljeva koje je nerentabilno ili nemoguće uništiti raketno-nuklearnim sredstvima. To su obično ciljevi koji se nalaze u neposrednoj blizini sopstvenih trupa, a zatim ciljevi malih razmera i visoke pokretljivosti.

Ako se raketno-nuklearno oružje koristi u tesnom sadejstvu sa artiljerijom i avijacijom, onda je obezbeđena uzajamna dopuna svih vatrenih sredstava, što omogućava uništavanje različitih ciljeva, kako po karakteru tako i značaju.

UPOTREBA RAKETNOG ORUŽJA U SUSRETNOJ BORBI

Neki američki vojni teoretičari smatraju da je borba u susretu vid borbenih dejstava u kojima obe strane teže da postavljene zadatke rešavaju napadom. U toku napada — do borbe u susretu dolazi prilikom odbijanja neprijateljevih protivnapada, a u odbrani — prilikom izvršenja protivnapada. U toku marša dolazi do borbe u susretu kada obe protivničke strane izvedu marš u istoj zoni.

Borba u susretu karakteriše se brzim i iznenadnim izmenama situacije, kao i brzim razvojem borbenih dejstava. U borbu se stupa iz pokreta, izvode se vrlo brzi manevri, brzo se menjaju borbeni poreci, a borba se u celini odvija velikom žestinom i uz krajnji napor da se preduzme inicijativa. Jedinice dejstvuju sa otkrivenim, ili slabo zaštićenim krilima i bokovima, a komandovanje i sadejstvo moraju da se organizuju u najkraćem roku.

U vojnoj literaturi na Zapadu posebno se ističe velika uloga raketnog oružja u susretnom boju. Kao odlučujuće za pobjedu u borbi u susretu smatra se pravovremeni razvoj raketno-nuklearnih i drugih vatrenih sredstava, kao i izvršenje udara po neprijateljevim jedinicama pre nego što budu u stanju da razviju svoja vatrena sredstva i izvrše udare. U toku izvođenja marša, raketne jedinice se takođe nalaze u marševskom poretku. Otuda, ako se neprijatelj preduhitri u razvoju ove tehnike, postoji moguć-

nost da mu se nanese teški gubici i stvore povoljni uslovi sopstvenoj pešadiji i tenkovima za razvoj i stupanje u borbu. Ona strana koja pre razvije raketno-nuklearna sredstva, u stanju je da reši ishod borbe u svoju korist pre nego što dođe do razvoja ostalih jedinica; ovim razvojem borba se privodi kraju, tj. dolazi do postupnog razbijanja i uništavanja neprijateljevih snaga.

Zadržavanjem inicijative u svojim rukama, moguće je usmeravati tok borbenih dejstava u željenom pravcu i na taj način obezbediti najbrže i najuspešnije izvršenje postavljenih zadataka. Inicijativa se može zadržati: pravilnim određivanjem mesta raketnom i artiljerijskom oružju u borbenom poretku, organizovanjem neprekidnog osmatranja neprijatelja i zemljišta, brzim donošenjem pravilne odluke za dejstvo, brzim razvijanjem borbenih sredstava i izvršenjem vatrenog udara, kao i brzim uvođenjem jedinice u borbu — još iz pokreta.

Od raketnih jedinica se u susretnoj borbi traži brzina, preciznost i organizovanost dejstva. Pri tome, osnovni zadaci raketnih jedinica su: uništavanje tenkova i pešadije na maršu i u toku razvoja za borbu, sprečavanje pristizanja rezervi iz dubine, uništavanje raketno-nuklearnih sredstava na maršu i u toku njihovog razvoja za borbu, uništavanje komandnih mesta i drugih važnih objekata.

Izvršenje ovih zadataka postiže se uništavanjem osnovnih neprijateljevih snaga i sredstava u samom početku borbe u susretu, ili još pre nego što je i počela, a zatim se angažovanjem tenkova i pešadije dovršava uništavanje.

UPOTREBA RAKETNOG ORUŽJA U NAPADU

U armijama većeg broja zemalja napad se smatra osnovnim vidom dejstva, jer se samo njime može razbiti i uništiti vojna moć neprijatelja i zauzeti njegova teritorija.

Raketno-nuklearno oružje smatra se osnovnim sredstvom za uništavanje neprijatelja u napadu. Primena ovog oružja utiče na izmenu postupaka prilikom izvođenja napadnih dejstava. Tako, na primer, dolazi do povećanja zone napada jedinica kako po frontu i po dubini, jedinicama se daju zadaci više po dubini, povećavaju se manevarske sposobnosti svih elemenata borbenog poretka i zauzima rastresitiji raspored, skraćuje se vreme za pripremu napada, povećava tempo napredovanja; u vezi s tim, obezbeđuje se brže i šire manevrovanje i time ubrzava tok izvođenja dejstava u celini.

Osnovni zadaci raketnog oružja u napadu su: razbijanje i uništavanje neprijateljevih snaga u zoni napada i na njenim bokovima, stvaranjem najpovoljnijih uslova sopstvenim trupama za brzo izvršavanje postavljenih zadataka, razbijanje neprijateljevih snaga i zauzimanje rejona i objekata koji su od životne važnosti na njegovoj teritoriji, čime bi mu se onemogućilo dalje pružanje otpora.

U sklopu ovih osnovnih (opštih) zadataka, u napadu se pred raketno oružje prvenstveno postavljaju sledeći posebni zadaci:

uništavanje braniočevih sredstava za izvođenje nuklearnog napada, kao što su vođene i nevođene rakete, artiljerija, avijacija, skladišta nuklearnog oružja i municije;

uništavanje braniočevih snaga i sredstava na položajima i po utvrđenim tačkama, kao i rezervi u rejonima prikupljanja, na maršu ka rejonima odbrane ili ka rejonima i linijama za prelazak u protivudar (protivnapad);

uništavanje aviona na aerodromima i borba protiv aviona u vazduhu; rušenje i uništavanje braniočevih komandnih mesta;

uništavanje braniočevih najvažnijih pozadinskih ustanova, kao što su skladišta municije i goriva, skladišta hrane, železničke stanice, pomorske i rečne luke.

Uspesnim izvršavanjem svih nabrojanih zadataka obezbeđuje se izvođenje napada u celini, ali za raketno oružje je najvažniji zadatak uništavanje braniočevih raketno-nuklearnih sredstava i onih jedinica koje su najsposobnije da brzo koriste efekte nuklearnih udara.

Priprema napada mora da se izvodi u strogoj tajnosti i za što kraće vreme, kako se braniocu ne bi pružila mogućnost da još u pripremnom periodu smanji napadačevu udarnu snagu. U ratnim službama mnogih armija posebno se insistira na tajnosti priprema napada, jer postoje objektivne mogućnosti da branilac masovnom primenom raketno-nuklearnih sredstava preduhitri napadača i osujeti napad.

Za napadačeve jedinice osetljiv je momenat kada podilaze neprijateljevom prednjem kraju i kada prelaze iz marševskog u borbeni poredak. U tom periodu branilac, pored raketno-nuklearnog oružja, angažuje i artiljeriju i minobacače, te je tako u mogućnosti da nanese velike gubitke napadaču.

Imajući u vidu baš ovaj momenat, u zapadnoj vojnoj literaturi ističe se važnost solidnog neutralisanja i uništavanja svih braniočevih vatrenih izvora pre nego što napadačeve jedinice krenu u neposredan napad. Da bi se ovo postiglo, neophodno je solidno organizovanje izviđačke službe koja treba da pruži tačne podatke o rasporedu braniočevih vatrenih sredstava. U pomenutoj literaturi naročito se podvlači i to da branilac svoja vatrena sredstva, a prvenstveno raketno-nuklearna, raspoređuje na velikom odstojanju od prednjeg kraja, tj. u velikoj dubini. Otuda se protiv njih najuspešnije može voditi borba raketama, upotrebom nuklearnih i hemijskih bojnih glava.

Raketne jedinice treba prvo razviti, kako bi mogle da stupe u dejstvo pre nego što se pešadijske i oklopne divizije i pukovi pripreme za prelazak u napad. Raketne jedinice moraju biti što je moguće ranije spremne za izvršenje nuklearnih udara po neprijateljevim raketnim jedinicama, tj. dok su one još na maršu; one isto tako moraju u svakom momentu biti spremne za izvršenje nuklearnih udara po vatrenim položajima braniočevih raketnih i artiljerijskih jedinica, po bazama na kojima se kompletira nuklearna municija i po centrima za upravljanje raketnom tehnikom. Prema tome, pripreme za napad ostalih rodova moraju se izvoditi pod stalnom zaštitom raketnih jedinica. Uništavanje najvažnijih elemenata neprijateljeve odbrane treba izvršiti u pripremnom periodu za napad, odnosno pre nego što oklopne jedinice krenu u neposredno izvršenje svojih zadataka. Neprijateljeva raketno-nuklearna sredstva treba uništavati odmah čim se dobiju pouzdani podaci o njihovom rasporedu (mestu). U pripremnom periodu napadač može pred svoje raketne jedinice da postavi više zadataka koje one izvršavaju postupno. Za obezbeđenje dejstava u tom periodu, za napad se može angažo-

vati samo deo raketnih jedinica. Neposredno pred prelazak u napad oklopnim i pešadijskim jedinicama, vrši se opšta vatrena priprema za napad u kojoj se angažuje celokupno raketno naoružanje, avijacija, a prema potrebi i artiljerija i minobacači.

S obzirom na to da su ciljevi protiv kojih se angažuju raketne jedinice raspoređeni na velikom prostoru, kako po frontu tako i po dubini, njihov uspeh u uništavanju tih ciljeva zavisiće prvenstveno od organizacije i efikasnosti izviđačke službe, koja treba na vreme i pouzdano da otkrije najrentabilnije ciljeve za raketne jedinice. Otuda ona mora da funkcioniše neprekidno i besprekorno, s tim da se jednovremeno izviđa čitava dubina neprijateljeve odbrane.

I pored najbolje organizovanog izviđanja, nemoguće je u toku pripreme napada otkriti sve ciljeve koji spadaju u domen gađanja raketnih jedinica. Kada napad otpočne, javljaju se novi ciljevi protiv kojih treba angažovati vatrena sredstva, u prvom redu raketna. Prema tome, vatrena podrška napada ostaje i u savremenim uslovima; ona se mora organizovati i zbog toga što branilac — u težnji da osujeti napadačeve namere — privlači iz dubine i sa neugroženih pravaca i sektora nove jedinice i borbena sredstva protiv kojih treba organizovati borbu.

Oruđa raketnih jedinica KoV nemaju neograničen domet, otuda je neophodno organizovati njihovo premeštanje u toku napada, koje se vrši postupno, sa uzajamnim prihvatom i prikrivanjem u okviru veće raketne jedinice, odnosno između pojedinih raketnih jedinica. Jednovremeno se premešta kompletna jedinica koja je sposobna da samostalno izvršava vatrene zadatke. Dok se jedna jedinica premešta, druga nastavlja izvršenje vatrene zadatke, a otpočinje svoje premeštanje tek kada prva bude spremna za dejstvo sa novih vatrene položaja.

Izvršenje nuklearnih udara u toku izvođenja borbenih dejstava mora biti strogo usklađeno sa dejstvima oklopnih i pešadijskih jedinica, tako da ove koriste te udare za lakše i brže izvršenje sopstvenih zadataka.

Raketne jedinice obrazuju samostalan borbeni poredak. Pod borbenim poretom podrazumeva se raspored snaga i sredstava koji obezbeđuje najuspešnije izvršenje zadataka. Borbeni poredak raketne jedinice sastoji se iz borbenih poredaka potčinjenih jedinica, komandnog mesta i položaja jedinica koje vrše neposredno obezbeđenje. Borbeni poredak treba da obezbedi: izvršavanje svih zadataka u zoni dejstva raketne jedinice (kako po frontu tako i po dubini), neometano manevrovanje potčinjenim jedinicama, brzu pripremu za izvršenje nuklearnih udara, maskiran i bezbedan raspored ljudstva i tehnike, pouzdano obezbeđenje od napada sa zemlje i iz vazduha. U toku priprema za napad, svakoj raketnoj jedinici određuje se *rejon položaja*, i to osnovni i jedan do dva rezervna. Osnovni rejon je namenjen za početni razvoj borbenog poretka raketne jedinice i izvršavanje zadataka u pripremnom periodu za napad. Rezervni rejon položaja biraju se bočno od osnovnih, a namenjeni su za manevar raketnom jedinicom u slučaju da neprijatelj prerano otkrije osnovni rejon, ili da ga zatruje radioaktivnim i hemijskim materijama. Rezervni rejon položaja raketne jedinice treba da zadovolje iste uslove kao i osnovni.

Rejoni položaja za raketne jedinice treba da omogućе rastresit i maskiran raspored svih elemenata borbenog poretka i da imaju razvijenu mrežu komunikacija koja omogućava manevar svih elemenata borbenog

poretka, kao i neprekidno snabdevanje raketne jedinice borbenim i ostalim potrebama. Poželjno je da rejon položaja za raketnu jedinicu ima prirodne zaklone i maske (jaruge, visove, šume, žbunje), a i izvestan broj oslonih topografskih tačaka ili objekata koji su lako uočljivi na zemljištu i karti, odnosno aero-foto-snimku. Ovo je potrebno da bi se mogla izvršiti brza i kvalitetna topografska priprema zemljišta.

Udaljenost rejona položaja raketnih jedinica od neprijateljevog prednjeg kraja zavisi od dometa sopstvene tehnike, od dometa braniočevih raketnih i artiljerijskih jedinica, kao i od karaktera zemljišta. U načelu se smatra da ta udaljenost treba da bude tolika da se njome isključuje mogućnost dejstva braniočevih osnovnih vatrenih sredstava po rasporedu sopstvenih raketnih jedinica, kao i osmatranje njihovog rasporeda sa braniočevih zemaljskih osmatračnica. Prema tome, zavisno od dometa, udaljenost ovih položaja od neprijateljevog prednjeg kraja može da varira od nekoliko kilometara pa do nekoliko desetina kilometara.

Rejon položaja izabere se i pripremi se pre nego što raketna jedinica stigne u njega. U pripremu rejona položaja spada: izbor elemenata borbenog poretka; izvidanje i opravka puteva koji vode do ovih rejona, kao i osposobljavanje puteva u samom rejonu za izvršenje manevra jedinice u toku dejstva; topografsko vezivanje elemenata borbenog poretka (određivanje koordinata mesta svakog uređaja za lansiranje, materijalizovanje osnovnog pravca i sve ostalo što omogućava tačnu i brzu pripremu elemenata za nišanje i gađanje; organizovanje meteorološkog obezbeđenja gađanja; izvođenje inženjerskih radova (utvrđivanje svih elemenata borbenog poretka, izrada skloništa za ljudstvo i tehniku); organizovanje i izvođenje maskiranja elemenata borbenog poretka; organizovanje veze i komandovanja raketnim jedinicama; organizovanje obezbeđenja i odbrane elemenata borbenog poretka.

Smatra se da marljiva i pouzdana priprema rejona položaja raketnih jedinica i pravilan raspored elemenata borbenog poretka imaju odlučujući značaj za uspešno izvršenje zadataka raketnih jedinica u napadu.

U toku izvođenja napada, u skladu sa napredovanjem oklopnih i pešadijskih jedinica, premešta se i borbeni poredak raketnih jedinica. Da bi se obezbedila njihova neprekidna gotovost za izvršenje udara po novootkrivenim ciljevima, a time i stalna podrška napada, neophodno je organizovati pravovremenu pripremu novih rejona položaja.

UPOTREBA RAKETNOG ORUŽJA U ODBRANI

Postojanje raketno-nuklearnog oružja uticalo je na prihvatanje novih postupaka prilikom organizovanja i izvođenja odbrambenih dejstava.

Prema podacima iz vojne literature na Zapadu, odbrana se smatra jednim od osnovnih vidova borbenih dejstava. Može se izvoditi na dva osnovna načina: *pokretno* ili elastično (mobilno), i *odbranom rejona*. Jedan ili drugi način odbrane može se izvoditi na pravovremeno pripremljenim položajima, ili na položajima koji su zauzeti u toku borbenih dejstava. Cilj odbrane je: odbiti napade nadmoćnijih neprijateljevih snaga, zadržati važne rejone (položaje, objekte) na zemljištu i stvoriti sopstvenim trupama povoljne uslove za prelazak u odlučujuću protivofanzivu.

Odbrani se pribegava u slučaju kada je nemoguće ili necelishodno izvoditi napadna dejstva, odnosno kada je neophodno ekonomisati snagama i obezbediti uspešno napredovanje svojih snaga na najvažnijim pravcima.

Krajnji cilj odbrane je uništenje glavnih napadačevih snaga i obezbeđenje postupnog prelaska sopstvenih jedinica u napad.

Odbrana treba da zadovolji sledeće uslove: da je elastična (gipka), tj. da omogućava uspešan manevar živom silom i vatrenim sredstvima, da je aktivna i da obezbeđuje solidnu protivatomsku zaštitu.

Pod aktivnom odbranom podrazumeva se kontinuelno i efikasno dejstvo celokupnog vatreneog naoružanja, a u prvom redu raketno-nuklearnog, koje treba da ostvaruje udare po najvažnijim elementima napadačevog borbenog poretka, zatim široka aktivnost izviđačkih jedinica i izvođenje odlučnih protivnapada i protiv-udara.

Zaštita od oružja masovnog uništavanja ima u odbrani posebnu ulogu. Osnovni uslov za organizovanje ove vrste zaštite jeste rastresit raspored jedinica. Prilikom postrojavanja borbenog poretka u odbrani i rasporeda jedinica, treba voditi računa o tome da se ne smanji stabilnost odbrane u celini a, s druge strane, da jednom nuklearnom eksplozijom ne bude zahvaćen veći broj pešadijskih četa. Raspored jedinica treba da omogući njihovo sasređeno dejstvo na odgovarajućem pravcu i u odgovarajuće vreme radi zaustavljanja neprijateljevih prodora ili izvršenja protivudara (protivnapada). U težnji da se zauzme rastresitiji raspored, neminovno se povećava širina fronta i dubina odbrambenih rejonu i zona jedinica. Isto tako se povećava i broj rezervnih položaja.

Raketno-nuklearno oružje i u odbrani ima odlučujući značaj. Pomoću njega se rešavaju sledeći osnovni zadaci: razbijanje i uništavanje glavnih napadačevih snaga, uništavanje napadačevih sredstava za izvršenje nuklearnog napada i u krajnjoj liniji slamanje napada u celini.

Sprečavanje izvršenja napada, tj. slamanje neprijateljeve ofanzivne moći još u toku njegovih priprema za napad, može se postići uništavanjem njegovih raketno-nuklearnih sredstava i postizanjem vatrene nadmoćnosti, čime se neprijatelj lišava mogućnosti da nanese gubitke braniočevim snagama i tako stvori sebi povoljne uslove za prelazak u napad.

Prema savremenim gledištima, napad pešadije i tenkova počinje iz rejonu prikupljanja. Otuda postoje i realne mogućnosti da se pomoću raketno-nuklearnog oružja napadaču nanese gubici, prvenstveno njegovim tenkovima i pešadiji, i to pre nego što su krenuli u napad i stigli do prednjeg kraja odbrane. Ako se napadačevoj pešadiji i tenkovima nanese teški gubici u rejonima prikupljanja, tada može doći do sloma napada pre nego što je i otpočeo, jer je u ovaj način napadaču onemogućeno da uspešno koristi efekat nuklearnih udara i razvija uspeh po dubini braniočevog rasporeda.

Uništavanjem napadačevih komandnih mesta, centara za komandovanje avijacijom, kao i uništavanjem njegovih važnijih pozadinskih objekata, kao što su: skladišta nuklearnih bojevih glava i specijalnog oružja, skladišta goriva i maziva, baza za snabdevanje, istovarnih stanica i luka itd., znatno se može doprineti sprečavanju napada. Na ovaj način se posrednim putem napadač onemogućava da koristi svoje nuklearno oružje i trupe radi prelaska u napad.

Prema tome, zadaci raketno-nuklearnih jedinica u odbrani bili bi: uništavanje neprijateljevih nuklearnih sredstava, uništavanje ostalih vatrenih sredstava i borbene tehnike, uništavanje žive sile, uništavanje aviona na aerodromima, borba protiv aviona u vazduhu, uništavanje komandnih mesta i najvažnijih pozadinskih objekata.

Da bi se zadatak razbijanja i uništavanja napadačevih snaga mogao uspešno izvršiti, a time postiglo i slamanje napada pre nego što je počeo, neophodno je da izviđačka služba na vreme otkrije neprijateljeve pripreme za napad, a takođe da pruži potrebne podatke o konkretnim ciljevima po kojima treba izvršiti raketno-nuklearne udare.

U toku napadačevih priprema za napad, osnovni je zadatak braniočevih snaga da na vreme otkriju sve mere koje je napadač preduzeo i da što pre unište najvažnije objekte. Otuda je neophodno da se pomoću raketno-nuklearnih sredstava uništavaju napadačeva raketno-nuklearna sredstva dok su još na istovarnim stanicama, zatim na maršu od istovarnih stanica ka rejonima razvoja, kao i u samim rejonima za dejstvo. Raketno-nuklearne udare po pešadijsko-tenkovskim jedinicama treba takođe izvoditi dok se one još prevoze, zatim na istovarnim stanicama, za vreme marša ka rejonima prikupljanja i u samim rejonima prikupljanja. U istom periodu, zajedno sa avijacijom, raketne jedinice treba da uništavaju napadačevu avijaciju na aerodromima, kao i važnije pozadinske objekte.

Ako se uspešno izvrše svi nabrojani zadaci, onda će najverovatnije doći do sloma neprijateljevog napada još u fazi njegove pripreme, ili će se ofanzivna snaga napadača umnogome smanjiti.

Na osnovu iskustva iz drugog svetskog rata, u prvim posleratnim godinama praktikovalo se u obuci jedinica da napadač pre nego što pređe u napad, neutrališe braniočeve vatrene tačke, čvorove odbrane, komandna mesta i rezerve. Za izvršenje ovih zadataka angažovana su nuklearna i konvencionalna vatrena sredstva. Znači, težište vatrene pripreme bilo je na neutralisanju i uništavanju braniočeve žive sile i njegovih vatrenih sredstava u okviru bliže taktičke dubine.

U savremenim uslovima, napadač teži da pomoću raketno-nuklearnih sredstava izvrši udar po osnovnoj grupaciji branioca i njegovim nuklearno vatrene sredstvima, a zatim da naletom tenkova i pešadije, uz sadejstvo vazдушnih desanata, završi uništavanje braniočevih snaga.

Imajući u vidu ovakvu koncepciju napadačevih dejstava, branilac, ukoliko želi da zadrži posednute položaje i rejone, mora prvenstveno da teži uništavanju napadačevih raketno-nuklearnih sredstava, što će biti osnovni zadatak njegovih raketnih jedinica. Otuda on nastoji, kao što je već pomenuto, da uništi napadačeva skladišta nuklearnih borbenih sredstava, baze na kojima se vrši sklapanje nuklearnih bojevih glava, raketne jedinice na maršu i u rejonima za dejstvo.

Osim nabrojanih zadataka, branilac svoja raketno-nuklearna sredstva angažuje i u borbi protiv tenkova i pešadije koji su krenuli u napad i vode borbu bilo na prednjem kraju bilo po dubini odbrane. Upotreba raketno-nuklearnih sredstava radi uništavanja uklinjenih napadačevih snaga usklađuje se sa izvršenjem protivnapada, odnosno protivudara rezervama i drugim ešelonima.

Raketne jedinice, pored osnovnih rejona položaja, pripremaju veći broj rezervnih rejona položaja nego u napadu, a takođe i veći broj privremenih položaja. Privremeni položaji se ograničavaju bliže prednjem kraju i sa njih se izvršavaju pojedini zadaci za čije izvršenje se angažuje samo deo raketne jedinice.

Sa osnovnih položaja izvršavaju se najvažniji zadaci u periodu napadačevih priprema za napad, kao i u početku samog napada.

Broj rezervnih položaja zavisi od širine i dubine odbrambene zone. Prilikom njihovog izbora treba voditi računa o rasporedu ostalih elemenata borbenog poretka.

Posebnu pažnju treba obratiti na organizovanje izviđanja, uređenje komunikacija koje bi omogućavale brz manevar sa jednog položaja na drugi, kao i na organizovanje maskiranja. Treba ustanoviti posebne signale kojima se reguliše čitav rad na položajima i za vreme izvođenja manevra.

BORBA PROTIV RAKETNO-NUKLEARNOG ORUŽJA

Borba protiv raketno-nuklearnog oružja je od ogromnog značaja i njenom organizovanju poklanja se posebna pažnja. Savremeni vojni stručnjaci smatraju da se bez pravovremene, neprekidne i efikasne borbe protiv raketno-nuklearnog oružja ne može postići uspeh, pa je neophodno što pre ostvariti vatrenu nadmoćnost i održati je za sve vreme izvođenja dejstava.

Kao što je već rečeno, današnje rakete mogu da donesu nuklearno punjenje na bilo koji cilj u zoni obuhvaćenoj borbenim dejstvima. Otuda je i borba protiv raketnih jedinica postala tako aktuelna. Smatra se idealnim, i tome treba težiti, da se neprijateljeva raketno-nuklearna sredstva otkriju i unište pre nego što budu spremna za izvršenje udara. Samo na taj način mogu se sa sigurnošću zaštititi sopstvene snage i borbeno sredstvo od teških gubitaka.

Sušтина borbe protiv raketno-nuklearnih sredstava sastoji se u njihovom pravovremenom i pouzdanom uništavanju, a to se postiže dobrim organizovanjem izviđačke službe i stalnom borbenom gotovošću sopstvenih raketnih jedinica namenjenih za izvršenje ovih zadataka.

Borba protiv neprijateljevih nuklearnih sredstava u osnovi se razlikuje od kontrabatiranja. Naime, kontrabatiranje se može organizovati radi neutralisanja neprijateljeve artiljerije, tj. njenog privremenog isključivanja iz borbe, a borba protiv raketno-nuklearnih sredstava mora se voditi sa ciljem da se ona unište. Jer, ako bi se ova sredstva samo neutralisala, postojala bi mogućnost da ona kasnije ponovo stupe u dejstvo, a time i verovatnoća da sopstvene snage i sredstva pretrpe ozbiljne gubitke. Isto tako, raketno-nuklearna borbeno sredstvo mogu na udar da odgovore udarom, što nameće potrebu da se ona unište u što kraćem roku, što je opet ostvarljivo samo ako se raspolaze brojnim i snažnim sredstvima za masovno uništavanje.

Dok se pod pojmom kontrabatiranja ranije prvenstveno podrazumevala borba protiv artiljerijskih oruđa na vatrenim položajima i artiljerijskih osmatračnica, protivraketna i protivnuklearna borba imaju daleko širi zna-

čaj. U njihove okvire spada: uništavanje skladišta raketnog i nuklearnog oružja, artiljerijskih jedinica koje mogu da koriste nuklearnu municiju, kao i uništavanje raketnih jedinica (nevođenih i vođenih raketa) u rejonima prikupljanja, očekujućim rejonima i u rejonima vatrenih položaja; zatim, uništavanje radio-tehničkih sredstava za vođenje raketa, komandnih mesta i aviona na aerodromima i u vazduhu, kao i sredstava za komandovanje avijacijom. Borbu protiv raketa moguće je voditi i u toku njihovog leta ka cilju, tj. dok su na putanji.

Posebno mesto zauzima borba protiv trupnih raketno-nuklearnih sredstava. Da bi se ona mogla uspešno voditi, potrebno je imati dobro organizovanu izviđačku službu i odgovarajuća vatrena sredstva. Ranije je rečeno šta sve spada u okvire protivraketne i protivnuklearne borbe. Sada se postavlja pitanje protiv kojih elemenata treba orijentisati ova sredstva, odnosno kako odrediti težište ove borbe. Osnovno je organizovati uništavanje bojevih glava i njihovih nosača, raketa sa lansirnim uređajima i aviona.

Nuklearnih bojevih glava skupno najviše ima na skladištima i u sastavu tehničkih jedinica koje ih sklapaju i pripremaju za lansiranje. Otuda je najrentabilnije a i najefikasnije uništavati ove ciljeve. Na ovaj način se jednim projektilom (jednom raketom sa nuklearnom bojevom glavom) može uništiti municija za veći broj neprijateljevih oruđa, odnosno lansirnih uređaja, dok bi se s tim istim projektilom moglo uništiti jedno do dva oruđa na vatrenom položaju. Prema tome, u pogledu prioriteta, skladišta i tehničke baze (tehničke položaje) treba smatrati najvažnijim ciljevima.

Oruđa koja koriste nuklearnu municiju, odnosno lansere za rakete, kao i avijaciju osposobljenu za nošenje nuklearnih bombi, treba uništavati u rejonima prikupljanja, odnosno na aerodromima, jer se pri tome postiže veća ekonomičnost i efikasnost. No, to ne znači da ne treba uništavati baterije na vatrenim položajima za lansiranje.

Taktička nuklearna sredstva raspoređuju se na udaljenju od 6 do 10 km od neprijateljevog prednjeg kraja. Baterije se postavljaju na vatrene položaje tako da svaka od njih predstavlja jednu kompaktnu celinu, tj. sa relativno malim rastojanjima između oruđa.

Najosetljiviji element na vatrene i nuklearne udare jeste čovek (ljudstvo), zatim radio-tehnička oprema za vođenje raketa, kao i sami uređaji za lansiranje. Zavisno od udaljenja od prednjeg kraja, pojedini elementi borbenog poretka raketnih jedinica mogu se uništavati: artiljerijom, nevođenim i vođenim raketama, avijacijom, diverzantima i vazдушnim desantima. Uništavanje pomoću nuklearnih bojevih glava (nuklearnom municijom) treba smatrati najefikasnijim. Upotreba vođenih raketa protiv ciljeva raspoređenih bliže prednjem kraju nije rentabilna.

Raketno-nuklearna sredstva taktičko-operativne namene raspoređuju se na znatno većoj dubini. Borbu protiv njih moguće je voditi prvenstveno pomoću vođenih raketa, koje imaju snažne bojeve glave, precizne su, dok je borba protiv njih dok su na putanji vrlo otežana. Angažovanje avijacije protiv ovih ciljeva nije ekonomično, niti efikasno, naročito kada postoji organizovana i dovoljno efikasna protivavionska odbrana.

S obzirom na nagli porast uloge raketnog oružja svih vrsta, borba protiv raketa u letu postaje sve aktuelnija. U toku su intenzivna istraživanja u oblasti iznalaženja efikasnih sredstava za uništavanje raketa u toku leta.

Bez obzira na ogromne uspehe koji su postignuti u izgradnji raketa, raketna tehnika je ipak još relativno mlada, tako da njeno dalje usavršavanje tek predstoji i ono će se, prema predviđanjima stručnjaka, odvijati u nekoliko osnovnih pravaca:

prvo, neophodno je poboljšanje konstruktivnih karakteristika kod niza raketnih sistema, usavršavanje tehnologije njihove proizvodnje, a takođe poboljšanje uslova njihove borbene upotrebe (uslova lansiranja, vođenja);

drugo, s obzirom na to da rakete sve više postaju osnovno sredstvo borbe, neophodno je dalje poboljšati njihove borbene karakteristike, prvenstveno preciznost i efekat na cilju;

treće, burni razvoj nauke i tehnike i korišćenje njihovih dostignuća u vojne svrhe, postavlja pred raketno naoružanje nove zadatke, kao što su borba protiv orbitalnih raketa, zemljinih satelita i obezbeđenje efikasnog izviđanja celokupne protivnikove teritorije.

Neophodno je istaći činjenicu da se u naoružanju nekih armija nalaze vrlo glomazne rakete. Njihova priprema za lansiranje vrlo je komplikovana, zahteva angažovanje velikog broja pomoćnih, često i teških mašina i dosta vremena. Ovo se naročito odnosi na rakete koje imaju motore sa tečnim gorivom. Kako izgleda priprema za lansiranje takvih raketa najbolje pokazuje upotreba sistema *Redstone*.

Osnovna formacijska jedinica ovog sistema ima u svom sastavu: dva lansirna uređaja, teške dizalice pomoću kojih se rakete montiraju i postavljaju na platformu za lansiranje, agregate za proizvodnju električne energije, razne električne pretvarače i pojačavače, kontrolno-mernu stanicu za proveru aparature ugrađene u samu raketu, akumulatorske stanice za punjenje baterija ugrađenih u raketu, uređaje za proizvodnju tečnog kiseonika, cisterne za prevoz goriva, kompresore i pumpe za pretakanje goriva iz cisterni u rezervoare rakete, sistem za vođenje i drugo.

Opšta priprema sistema *Redstone* za lansiranje raketa, sa izborom i uređenjem rejona položaja, traje 1,5 do 2 dana. Očigledno je da jedan ovakav sistem nimalo nije pogodan za upotrebu u savremenim uslovima ratovanja. Otuda se, kao neminovnost, nameće uprošćavanje ovakvih sistema, odnosno razvoj jednostavnijih i lako pokretnih raketnih sistema, visokih manevarskih sposobnosti, koji se mogu lako i za kratko vreme dovesti u stanje borbene gotovosti.

U američkoj armiji u toku je zamena zastarelih raketnih sistema novim. Istovremeno se teži povećanju dometa raketnog oružja. U procesu modernizovanja svojih raketnih sistema, Amerikanci vrše sledeće zamene: raketu *Corporal*, dometa 120—160 km, zamenjuju raketom *Sergeant* koja ima domet 320 km; raketu *Redstone*, dometa 480 km, zamenjuju raketom *Pershing* koja ima domet 600—800 km; raketu *Matador*, dometa 800 km, zamenjuju jednom drugom raketom koja ima domet 1.000 km. Većina novih raketa ima motore sa čvrstim gorivom.

Novi tipovi raketa imaju znatno veće brzine leta u odnosu na stare sisteme. Tako, na primer, taktičko-operativne rakete već sada dostižu brzinu od 1.000 m/sek, protivavionske 1.000—1.200 m/sek, a balističke velikog dometa 6.000—8.000 m/sek.

Sistemi vođenja takođe se usavršavaju, a time se poboljšava i verovatnoća pogađanja ciljeva.

Kao jedan od najvažnijih zadataka koji bi trebalo rešiti u perspektivi smatra se ovaj: mora se omogućiti izvođenje manevra raketama na putanji radi efikasnijeg uništavanja pokretnih ciljeva na većim daljinama, a isto tako mora se lakše i preciznije regulisati određivanje tačke eksplozije nuklearnih bojevih glava nad ciljem da bi se postigao što snažniji efekat.

Sudeći po podacima iz stranih vojnih publikacija, do kraja 1965. godine sve bolje naoružane armije u svetu treba da ispune program popune svojih vidova i rodova raketnim oružjem svih vrsta.

Dalja istraživanja verovatno će se odvijati u oblasti razvoja globalnih raketa, koje bi se lansirale sa podzemnih rampi i podmornica, zatim u oblasti zemljinih satelita namenjenih za vojne svrhe, antiraketa i raketa za borbu protiv satelita (antisputnika). Takođe će se raditi na usavršavanju sistema vođenja, poboljšanju tehnologije proizvodnje raketa, kao i njihovom pojevtinjenju.

Pukovnik
Milivoje STANKOVIĆ